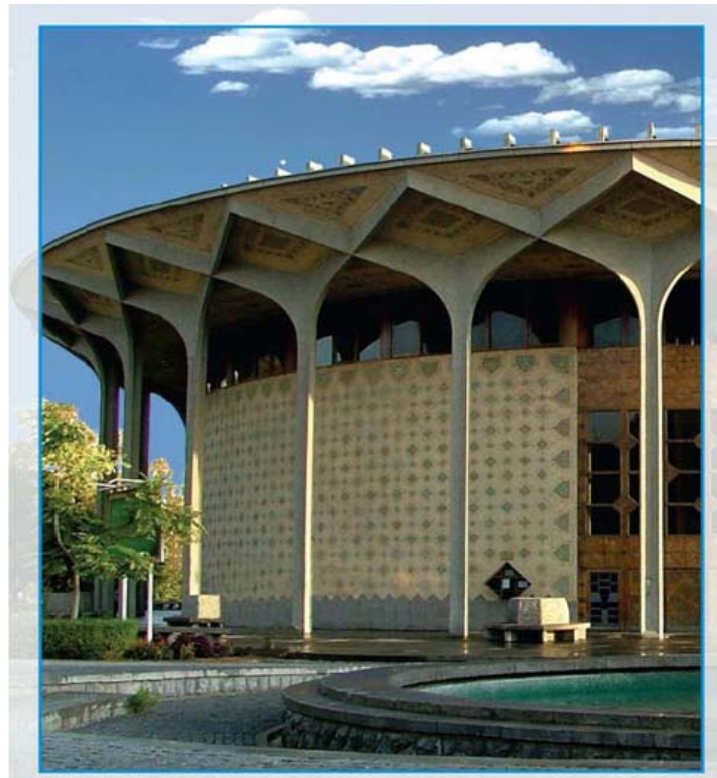

محله شیخ هادی منطقه ۱۱ شهرداری تهران

موضوع مقاله: گزارش توصیفی محله شیخ هادی	نام محله: شیخ هادی
نام تهیه کننده: مهدی خلیلی فر	شماره ناحیه: ناحیه ۱
تاریخ تهیه: زمستان ۱۳۸۹	شماره منطقه: منطقه ۱۱
نام معاون اجتماعی و فرهنگی منطقه: آقای مهدی محمود اقدم	محدوده کنونی: از قسمت جنوب غربی به خیابان گارگر جنوبی و در قسمت شمال غربی به خیابان ولیعصر (عج) و از جنوب به خیابان امام خمینی (ره) از شرق خیابان حافظ و از شمال به خیابان انقلاب اسلامی منتهی می شود.
نام ناظر: اداره مطالعات اجتماعی و فرهنگی منطقه ۱۱	آخرین تاریخ مرزبندی مصوب: ۱۳۸۳
مدیر پروژه: شرکت اندیشه سرای شهر	

چکیده

شهر زیستگاهی است انسان ساخت و دارای ابعاد و ویژگی‌های گوناگون و متعدد، شهرها در طول دوران ایجاد و گسترش خود دوران‌های متعددی را پشت سر گذاشته‌اند. تهران نیز از قاعده بالا مستثنی نبوده و از قریه‌ای کوچک به مرور زمان گسترش یافته و به شکل امروزی خود بدل شده است. قسمتی که اکنون به عنوان منطقه یازده شناخته می‌شود گسترش آن به صورت محدود از اواسط دوران قاجاریه و بیست سال پس از حکمفرمایی ناصرالدین شاه یعنی ۱۲۸۵ آغاز و تا سال ۱۳۳۵ تکمیل و اشباع شد. شهرها دارای ابعاد متعدد جمعیتی، جغرافیایی، تاریخی و کاربری‌های متعدد می‌باشند، یافته‌های پژوهش حاضر عبارت از جزئیات زیر است، جمعیت محله در سال ۱۳۵۹ برابر ۳۷/۴۰۶ و در سال ۱۳۶۵ برابر ۳۵/۳۶۵ و در سال ۱۳۷۵ برابر ۳۲/۹۳۷ و در سال ۱۳۸۵ برابر ۳۱/۹۰۸ می‌باشد. همان طور که در آمارها مشاهده می‌شود فراوانی جمعیتی در طول سال‌های متوالی رو به کاهش است. سرانه کاربری اراضی این منطقه عبارتند: از مسکونی ۲۴/۷۳، تجاری ۴/۲۱، آموزشی ۲/۰۴، فرهنگی مذهبی برابر ۱/۴۸، ارادی برابر ۳/۴۸، ورزشی ۰/۵۶ و فضای سبز ۰/۷۲، بیمارستانی ۱/۰۰۴، بهداشتی و درمانی ۰/۰۸، تاسیسات و تجهیزات ۰/۴۸ و حمل و نقل ۰/۵۸ می‌باشد.

شهر زیستگاهی است انسان ساخت و در زیر یک قدرت سیاسی مشخص، که تمرکز جمعیتی نسبتاً پایداری را درون خود جای می دهد، فضاهایی ویژه بر اساس تخصص های حرفه ای به وجود می آورد، تفکیکی کمابیش مشخص و فزاینده میان بافت های مسکونی و بافت های کاری ایجاد می کند و فرهنگی خاص را به مثابه حاصلی از روابط درونی خویش پدید می آورد که خود خرده فرهنگ های بی شماری را حمل می کند.» (انسان شناسی شهری، ناصر فکوهی، نشر نی، ۱۳۸۳، ص ۲۹ به نقل از نیمرخ محلات ۱۳۸۸)

ضرورت و اهمیت تدوین مقاله

تحول پایدار شهری نیازمند اطلاعات جامع و با کیفیت در زمینه مناطق و به نحو صحیح تر در سطح محله های آن می باشد و هم چنین رویکرد جدید شهرداری تهران نسبت به محله محوری نیازمند اطلاعات پایه ای در جنبه های مختلف محله می باشد، مدیریت محله بدون دارا بودن اطلاعات، در موضوعات نقاط قوت و ضعف و فرصت های محله عملاً غیر ممکن است حال چنانچه جمع آوری اطلاعات توسط شهروندان محله انجام شود می توان از اطلاعات و هم چنین پیوند عاطفی آن ها با محله خود بهره جست. بنابر این ضرورت پژوهش هایی مانند پژوهش حاضر که هدف آن ها جمع بندی اطلاعات موجود در موضوع محله برای کاربری های ذکر شده است کاملاً روشن می باشد.

اهداف مقاله

هدف از پژوهش حاضر ارائه گزارشی مختصر و جامع از محله شیخ هادی برای قرار گرفتن در سایت شهرداری و هم چنین سنجش سطح توانمندی پژوهشگران محله و کارورزی بیشتر آنها برای طرح نیم رخ محلات می باشد.

مفاهیم تحقیق

تهران:

تهران در مسیر حیات خود و تبدیل از قریه کوچک دیروز تا به کلان شهر امروز، تحولات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و دگرگونی های سیاسی فراوانی را پشت سر نهاده است. در رهگذر این تحولات، تهران با تغییرات ساختاری و فیزیکی مواجه شده است که به نوعی تاریخچه شهر را به ترسیم کشیده است. «تهران به لحاظ شرایط اقلیمی و جغرافیایی برای پایتخت شدن مناسب نبوده است زیرا تهران در منطقه خشک و استپی واقع شده و هیچ رودخانه ای در کناره و درون آن که از نظر پالایش هوا مؤثر است جاری نیست و

محصور با سلسله جبال البرز در شمال و شمال غربی و یک رشته ارتفاعات در شرق و جنوب و جنوب غربی می‌باشد و فاقد گلوگاه و کانال‌هایی هوایی برای خروج هوای آلوده است. جریان هوا در فضای شهر بسیار ضعیف و هوای آلوده در جو تهران و بالای شهر چون کاسه معلق در حالت پایدار باقی می‌ماند و به علت اختلاف دمای شب و روز و نسیم توچال این هوای آلوده در شمال و جنوب شهر دائماً در حرکت است.» (تهران در گذرگاه تاریخ، ح.م. زاوش، اشاره، ۱۳۷۰، ص ۱۷ به نقل از نیمرخ ۱۳۸۸)

وجه تسمیه:

«تهران، واژه‌ای که سیمای ناهمواری منطقه را بیان می‌کند. بین شهر ری و رشته کوه توچال، دشت پهناوری بوده که امروز تهران بزرگ همه آن را فراگرفته است. از هزاران سال پیش مردمانی به این شهر بسیار کهن ری رفت و آمد داشتند، این دشت را که گود می‌پنداشتند و بیشتر به صورت چراگاه، مزرعه، دیمزار، درختزار و باغ‌های پراکنده، چاله و پشته‌های متفرق بود، «ته ران» می‌گفتند. بعدها دهکده‌ای هم که رفته رفته در این محل تشکیل شد، همان نام تهران را به خود گرفت.» (نگاهی به تهران، علی اکبر محمودیان، گیتاشناسی، ۱۳۸۴، ص ۱۱ به نقل از نیمرخ، ۱۳۸۸)

«واژه تهران، از دو بخش ته به معنی پایین، گود، زیر، قعر... و پسوند ران یا رون به معنی جا می‌باشد. از همین روی هم پایین جا را گویند، به خصوص جایگاه‌هایی که در کنارشان بلندی‌هایی باشد.» (پیشین، ص ۱۳ به نقل از نیمرخ، ۱۳۸۸)

تاریخچه منطقه ۱۱

بر اساس اطلاعات نقشه دار الخلافه تهران که در سال ۱۲۷۵ هجری قمری ترسیم شده است، هیچ بخشی از تهران که امروز از آن به عنوان منطقه ۱۱ شهری نام برده می‌شود در داخل برج و باروی منتسب به شاه طهماسب دیده نمی‌شود. بدون شک گسترش و انضمام بخش‌هایی از این محدوده به پیکره شهر و تشکیل بافت‌های

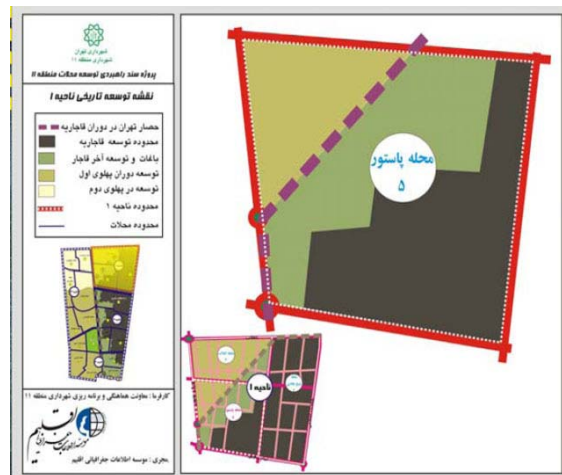
مسکونی آن از اواسط دوران قاجاریه و بیست سال پس از حکمفرمایی ناصرالدین شاه یعنی از سال ۱۲۸۵ آغاز می‌شود. توسعه تدریجی بافت مسکونی در منطقه ۱۱ از محدوده بنای چهار سو چوبی که بعنوان تکیه از آن استفاده می‌شد در امتداد شرقی غربی محور ارتباطی بین دروازه قدیم و جدید قزوین انجام می‌شود اگر

چه باروی دوم تا اواخر دوران قاجاریه پابرجا مانده اما حاشیه نشینی در اطراف آن شکل می‌گیرد. با آغاز دوران پهلوی و تخریب برج و باروی شهر ساختار شهری با احداث خیابان‌های جدید همچون خیابان انقلاب در شمال، خیابان شوش در جنوب، خیابان حافظ در شرق و خیابان کارگر در غرب در چهار طرف شهر تغییر می‌کند. در دوران پهلوی اول خیابان‌های اصلی (کارگر، جمهوری، امام خمینی، حافظ و ولیعصر) و بدنه منطقه ۱۱ شکل می‌گیرد. در این دوران مقر حکومت به این منطقه منتقل شده و اهمیت خاصی به آن می‌دهد. پس از آن قسمت‌های شرقی و شمال شرقی منطقه به مهمترین و پررونق‌ترین منطقه و اعیان نشین تهران تبدیل می‌شود.

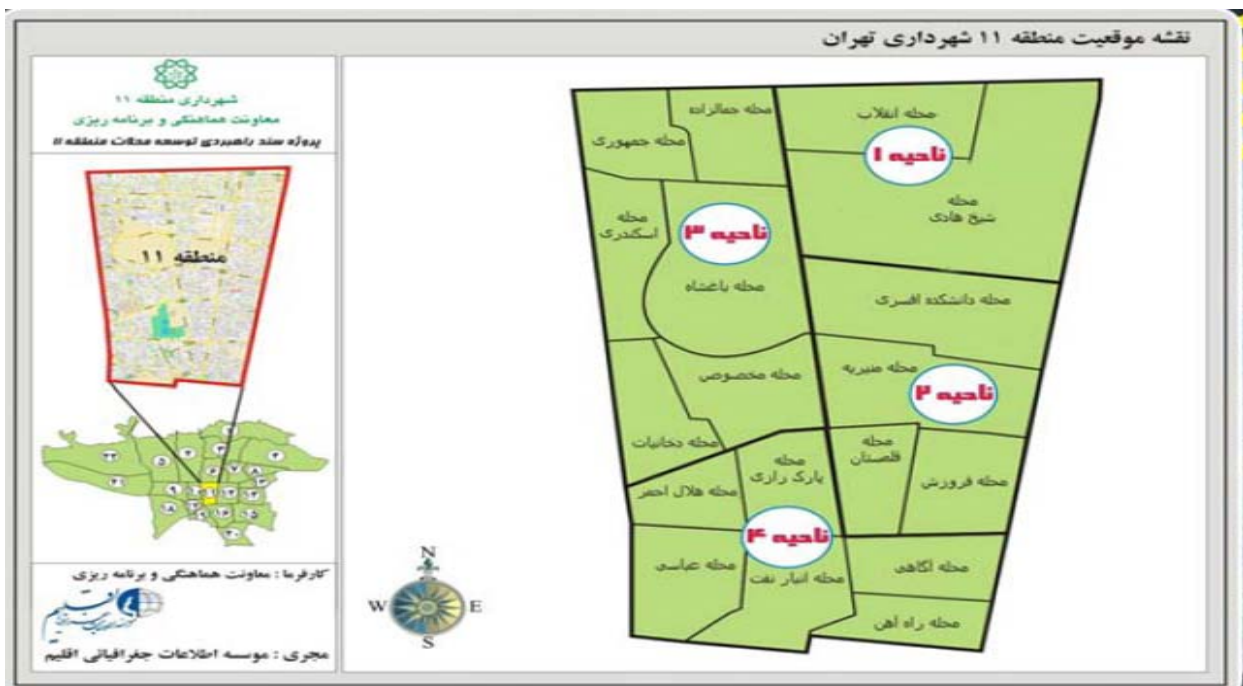
تشدید مهاجرت به تهران باعث می‌شود تا حدود سال ۱۳۳۵ محدوده منطقه ۱۱ شهری تهران تکمیل و اشباع گردد. تا این سال تقریباً به جز محدوده منتهی به شمال غرب منطقه بقیه آن از مورد ساخت و ساز قرار می‌گیرد به این ترتیب از آغاز انضمام تا اشباع و تکمیل منطقه ۱۱ شهری تهران ۹۰ سال طول می‌کشد (سندراهردی، ۱۳۸۸)

نقشه توسعه محلّه شیخ هادی در طول تاریخ

این مقدمه نیازی بود که بایستی پیش از این که به شرح تاریخچه محله پردازیم، بیان می شد. زیرا که همان طور که می دانیم در حال حاضر تهران دارای ۲۲ منطقه می باشد و رشد روزافزون آن همچنان ادامه دارد. مرکزیت تهران و تمرکز تمام ارگان های دولتی در این شهر باعث جذب مردم از اقصی نقاط کشور به تهران شده است و همین امر هر روز بر رشد کلان شهر تهران می افزاید.

محله شیخ هادی:

«محله شیخ هادی که شامل محله ۴ و ۵ از تقسیمات محله ای در سال ۱۳۸۳ می باشد، محدوده وسیعی از ناحیه یک شهرداری منطقه ۱۱ را اشغال کرده است. این محله را بایستی به همان دو محله ۴ و ۵ تقسیم کرد

تا بتوان بهتر موقعیت جغرافیایی آن را توضیح داد. محله ۴ از شمال به خیابان انقلاب از چهارراه کالج تا چهارراه ولی عصر، از جنوب به خیابان امام خمینی از میدان حسن آباد تا ولی عصر و از شرق به خیابان حافظ و از غرب به محله ۵ یا خیابان ولی عصر محدود می شود، و اما محله ۵ از شمال به خیابان جمهوری اسلامی، از جنوب به خیابان امام خمینی تا میدان حر، از غرب به خیابان کارگر و از شرق به خیابان ولی عصر یا همان محله ۴ محدود می شود.» (اطلاعات برگرفته از نقشه منطقه ۱۱)

وجه تسمیه محله:

این محله به علت وجود خیابان شیخ هادی که خود وی نیز در این محله ساکن بوده، به این اسم نامگذاری شده است. «مقبره شیخ هادی نجم آبادی، در خیابان شیخ هادی قرار دارد اما تناوب خانه و مغازه و بیمارستان‌ها به عابران و سواره‌ها مهلتی نمی‌دهد تا متوجه خانه‌ای شوند که شیخ هادی نجم آبادی در آن مدفون شده است. مردی که ۱۰۰ سال از مرگ او می‌گذرد و حضورش باعث شکل‌گیری محله‌ای شد که آن را شیخ هادی می‌نامیم.» (طهران ۱۱، معرفی اماکن تاریخی منطقه ۱۱، سازمان فرهنگی هنری شهرداری، ۱۳۸۷، ص ۹ تا ۱۰ به نقل از نیمرخ، ۱۳۸۸)

محله و روند شکل‌گیری ساختار آن:

محله شیخ هادی با قوت و غنای فرهنگی، هنری، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و با باغات و جویهای روان که هنوز هم بقایای آن در کوچه خیابان‌های محله دیده می‌شود، به محله جلوه خاصی بخشیده است. از شرایط جغرافیایی که بگذریم، که در گذشته چه بوده و اکنون به چه صورت در آمده، که متأسفانه گریزی نیست، چرا که سیر تحول تکنولوژی و سایر تحولات از جمله فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی چهره این محله را عوض نموده است، در ظاهر فعلی می‌توان به دنبال تاریخ و تاریخچه و بسیاری از مسائل گشت و اگر بگردید پیدا می‌کنید. در ذکر تاریخچه چیزی به جز مثال نداریم که به آن برای آشنایی بیشتر اشاره کنیم، مانند میدان حسن آباد که اگر چه پیش از این قبرستان بوده ولی برگی از تاریخ ایران در آن قرار دارد که افتخار ایرانی و ایرانیان است... سر میرزا کوچک خان ... یا برگی از تاریخ هنر خوشنویسی ایران... محمدرضا کلهر...

طبق نقشه‌ای که در اواخر سلطنت ناصرالدین شاه رسم شد، که توسط عبدالغفار نجم الملک، معلم کل علوم ریاضی و بیست نفر از مهندسان دارالفنون با مقیاس ۱:۴۰۰۰ چاپ شد که نقشه برداری، رسم و تصحیح آن از سال ۱۲۸۵ ق تا ۱۳۰۹ ق به مدت ۲۴ سال طول کشید (نگاهی به تهران، علی اکبر محمودیان، گیتاشناسی،

۱۳۸۴، ص ۵۵ به نقل از نیم رخ ۱۳۸۸)، این محله را باغات بزرگ که متعلق به اعیان و درباریان و اشخاص سرشناس محصور کرده بود، که قسمت اعظم آن به مستوفی الممالک تعلق داشت. این محله هنوز به نام فعلی خود خوانده نمی‌شد و شاخص آن همان باغات بود. بعد از این که مستوفی الممالک میدان حسن آباد را به نام پسرش ساخت این جا به حسن آباد شهرت پیدا کرد. قسمت جنوبی محله شیخ هادی که به محله منیریه فعلی شهرت دارد به محله آقا شیخ هادی، مدرس و امام جماعت مسجد عیسی خان وزیر، معروف بود. اما بعد از این که آقا شیخ هادی به این محله نقل مکان کرد این محله به محله آقا شیخ هادی تغییر نام داد. زمین‌ها و باغات این محله نیز مانند محلات دیگر تقسیم و به اشخاص فروخته شد که غالباً خریداران افرادی متمول و از طبقات بالا بودند. نباید فراموش کرد که گسترش تهران به سمت شمال به علت آب و هوای بهتر، از زمانی شروع شد که رضا شاه به شهرسازی و گسترش تهران دست زد.

«رضا شاه پس از تحکیم و تثبیت موقعیت سلطنت خود به رفرم‌های اصلاح‌گرانه‌ای که طرح آن قبلاً ریخته شده بود، دست زد و نخستین اصلاحات خود را نیز از شهر تهران آغاز کرد. روند پویش شهرنشینی و گسترش شهر تهران عمدتاً از سال ۱۳۰۸ شمسی در پی یک رشته اقدامات بنیادی در زمینه زیر ساخت نظام نوین، شروع شد.» (تهران در گذرگاه تاریخ، ح.م. زاوش، اشاره، ۱۳۷۰، ص ۸۷ به نقل از نیمرخ، ۱۳۸۸)

هم چنین جایگزین شدن اتومبیل به جای درشکه و آسان شدن رفت و آمدهای شهری، روند مهاجرت هم چنان ادامه یافته و اکنون نیز ادامه دارد. تردد اتومبیل‌ها و کوچه‌های تنگ و باریک تهران رضا شاه را به ادامه گسترش تهران بیشتر و بیشتر ترغیب کرد تا جایی که او به فکر خیابانی عریض مانند خیابان شاهرضا افتاد که در آن زمان دیوار دروازه یوسف آباد بود.

«۳۵۰ سال بعد از شاه عباس صفوی، رضاشاه با اصلاحاتی میدان توپخانه را به میدان سپه تبدیل می‌کند که چهل سال بعد برای حل مشکل ترافیک مجبور می‌شوند ساختمان شهرداری را در ضلع شمالی آن از بین ببرند و به صورت گذرگاه اتومبیل‌ها در بیاورد و یا عریض‌ترین خیابان به نام شاهرضا (انقلاب) را احداث کنند که بعد از ۵۰ سال برای حل گره کور ترافیک، ناگزیر می‌شوند ترکیب و چهره آن را در هم بریزند.» (همان، ص ۶۶ به نقل از نیمرخ، ۱۳۸۸)

هر چه مهاجرت ادامه پیدا کرد، این گسترش با مهاجرت مردمی که از طبقات بالای اجتماعی بودند به سمت شمالی تهران آن زمان گسترش پیدا کرد. وجود زمین سفارت فرانسه نیز در آن زمان نیز وجود داشت که اکنون نیز دیگر سفارت‌ها مانند ایتالیا، واتیکان و ارمنستان هم در این محل می‌باشد.

بنابر این تمام این عوامل به همراه ساخت کاخ مرمر و انستیتو پاستور در محله پنج که پیش از این به علت وجود انستیتو پاستور به پاستور شهرت داشت، دست به دست هم داد و این محله شکل گرفت و اکنون محله ۴ و ۵ به نام شیخ هادی از شاخص‌ترین محلات منطقه ۱۱ می‌باشد (نیمرخ محلات ۱۳۸۹)

محله از دیدگاه اجتماعی:

«با توجه به وسعت محله و قدمت آن و بافت موجود و تغییرات

ایجاد شده، تنوع زیادی به چشم می‌خورد. این محله با مرکزیت انجمن کلیمی‌ها در آن به نوعی محل تجمع و سکونت آنان بوده ولی در حال حاضر تعداد آن به نسبت گذشته کمتر شده است.

در حال حاضر جمعیت غالب را مسلمانان تشکیل می‌دهند و از

لحاظ قومی نیز تنوع زیادی به چشم می‌خورد که در درصدبندی

اقوام از قبیل آذری، فارسی، لر و غیره بسیار مشکل است. چرا که افراد بومی این محله بسیار کم می‌باشند.

این محله علاوه بر مرکزیت سیاسی برای تصمیم‌گیری‌های مملکتی به واسطه وجود بیت مقام معظم رهبری

و نهاد محترم ریاست جمهوری، محل استقرار چهار سفارت خانه واتیکان، ایتالیا، ارمنستان و فرانسه نیز

می‌باشد. هم چنین به جهت وجود تئاتر شهر، تالار محراب، تالار وحدت و نگارخانه‌های متعدد و دو موزه

مقدم و قرآن کریم این محله به مکانی فرهنگی نیز تبدیل گشته است. این محله نه تنها در زمینه‌های سیاسی،

و فرهنگی و هنری فعال می‌باشد، بلکه از لحاظ اقتصادی نیز خود بازاری در زمینه لوازم پزشکی، پوشاک

اعم از تولید و فروش و نمایندگی‌های متعدد و فروشگاه‌های لوازم الکترونیک و تصویری و تلفن همراه

که دو شاخص آن پاساژ علاءالدین و بازار موبایل ایران و هم چنین یکی از مراکز تجاری قدیم به نام

ساختمان آلمینیم است، را می‌توان نام برد. اما لازم به ذکر است افرادی که در این بخش اقتصادی فعالیت

دارند غالباً بیرون از محله زندگی می‌کنند. این محله به این جهات بسیار مهم است.» (یافته‌های پژوهشگر به

نقل از نیمرخ، ۱۳۸۸)

«ساکنین این محله از قشر متوسط و متوسط رو به بالایی می‌باشند، اما بیشتر سکنه مهاجران مستأجر بوده و

مدت سکونت آنها کوتاه است.» (جلوداریان، ۱۳۸۸ به نقل از نیمرخ، ۱۳۸۸)

ابنیه تاریخی محله:

و پیدا شد متولی که همتی کند، بنویسد تا زنده کنیم تاریخ گذشتگانمان را آن هم در تهیه نیمرخ محلات شهر تهران.. که آشنا شویم، و آشنا کنیم نسل آینده و خودمان را... تا هنوز جاری است آب‌های روان قنات فرمانفرما... تا هنوز باقی است نوادگان شیخ هادی نجم آبادی که زنده نگه دارند نام آن بزرگ مرد تاریخ را... تا هنوز هستند و می دانند بازمانده تاریخ گذشتگان را ...

مقبره آقا شیخ هادی:

این مقبره در خیابان شیخ هادی، نرسیده به خیابان جمهوری واقع شده است. (خیابان مسجد شیخ هادی در زمان دارالخلافه ناصری، طبق نقشه ۱۳۰۹ قمری، ۱۲۷۰ شمسی) قرار دارد. (نیمرخ، ۱۳۸۸)

مسجد شیشه:

«علت نامگذاری مسجد به شیشه به دلیل آن است که بانی مسجد شخصی است به نام حاج رضا شیشه، ساکن همین محله که در سال ۱۳۴۰ مسجد را به وکالت آقای صدقی و نظارت آقای حسین مکی ساخت. (نیمرخ، ۱۳۸۸)

سقاخانه شیخ هادی:

«اشتهار این سقاخانه به علت قتل ماژور ایمبری کنسول آمریکا بود. داستان به طور خلاصه به این شرح است که در اوایل تیرماه ۱۳۰۳ شمسی مشهور می شود که یک نفر بهایی می خواسته آب سقاخانه را مسموم کند، فوراً دستش شل و چشمش کور شد. در روز ۲۷ تیر ماه ۱۳۰۳ شمسی مطابق با ذی الحجه ۱۳۴۲ قمری و ۱۸ ژوئیه ۱۹۲۴ میلادی نیز شایع شد که این سقاخانه معجزه می کند. (نیمرخ، ۱۳۸۸)

باقی مانده سقاخانه شیخ هادی، نبش کوچه
زمانی، جعفری، ۱۳۸۸

کاخ مرمر:

«کاخ مرمر، کاخ سلطنتی است که در سال ۱۳۱۶ به دستور رضاشاه پهلوی در تهران ساخته شد. این کاخ در ابتدا محل سکونت رضاشاه بود و در سال ۱۳۵۵ به کاخ موزه تبدیل شد. کاخ مرمر از سمت شرق به ولی عصر، از سمت جنوب به خیابان سپه (امام خمینی) و از سمت شمال به خیابان پاستور منتهی می‌گردد. زیر بنای کاخ ۲/۸۷۰ و در زمینی به مساحت ۳۵/۴۶۲ متر مربع احداث شده است (نیمرخ، ۱۳۸۸).

موزه مقدم:

موزه مقدم دانشگاه تهران و درحقیقت خانه مقدم از جمله خانه های مجلل دوران قاجار، متعلق به یکی از درباریان آن زمان به نام احتساب الملک، بوده است. (نیمرخ، ۱۳۸۸)

میدان حسن آباد:

«میدان حسن آباد از ابنیه دوره پهلوی اول است. تا قبل از طرح توسعه تهران چهارراهی کوچک بود. منطقه حسن آباد که ناحیه شمال غرب آن روزهای طهران به شمار می آمد یکی از بزرگترین باغهای شهر بود. (نیمرخ، ۱۳۸۸)

آتش نشانی حسن آباد:

«ایستگاه حسن آباد شماره یک، از قدیمی ترین ایستگاه های آتش نشانی شهر تهران است که در سال ۱۳۳۲ تأسیس شد و ۱۰۷۵۵ متر مربع می باشد. قبرستان قدیمی موجود در میدان حسن آباد تبدیل به ماشین های آب پاش شد. فلسفه احیای این ایستگاه صرفاً آب پاشی معابر، خیابان ها و آبیاری درختان شهر و گاهی نیز شرکت اطفای حریق هایی بود که آن زمان روی می داد. (نیمرخ، ۱۳۸۸)

ریس آتش نشانی، آقای روستایی با قدیمی ترین ماشین آتش نشانی، عکاس جعفری، ۱۳۸۸.

ساختمان تئاتر شهر:

«مجموعه تئاتر شهر تهران بزرگ ترین مجموعه نمایش تئاتر ایران است که در دوران سلطنت محمدرضا شاه پهلوی در تهران ساخته شد. این مجموعه از معماری زیبایی برخوردار است و جزء میراث فرهنگی کشور محسوب می شود. مجموعه تئاتر شهر در چهارراه ولی عصر تقاطع خیابان انقلاب و ولی عصر در مجاورت پارک دانشجو قرار گرفته است و محوطه سنگفرش زیبایی دارد. (نیمرخ، ۱۳۸۸)

تالار وحدت:

در سال ۱۳۴۶، با طراحی و معماری یوگینا آفنادلیس و براساس مدل نمونه اپرا هال وین ساخته شده است. تالار وحدت مجهزترین تالار برای نمایش و کنسرت است که با زیر بنای حدود ۲۱ هزار متر مربع، با یک سالن همکف و دو طبقه بالکن به صورت مدور، گنجایش ۹۰۰ تماشاگر را دارد. قابلیت حرکت افقی و دورانی صحنه (سن) و امکان تغییر ارتفاع سبب شده است تا زاویه دید تماشاگران از تمام صحنه باشد. (نیمرخ، ۱۳۸۸)

ساختمان انجمن خوشنویسان:

انجمن خوشنویان ساختمانی قدیمی در خیابان رازی، کوچه هاتف می باشد. این انجمن که در گوشه ای از محله قرار گرفته، روزانه آرام و بی صدا چه مظلومانه مانند هنگامی که استاد خوشنویس قلم خود را بر روی کاغذ حرکت می دهد، پذیرای علاقه مندان به هنر خوشنویسی می باشد. (نیمرخ، ۱۳۸۸)

نگارخانه شیث:

و اما در گوشه ای دیگر، نگارخانه شیث قرار دارد. پشت پارک دانشجو، کوچه شیرزاد شرقی...مسئول و مدیر این نگارخانه، شیث یحیوی است. مردی متواضع و هنرمند که در پی پیدا کردن هنرمندان گمنام است تا آنها را به عرصه هنر و دنیا معرفی کند تا زنده نگه دارد ایران و هنر ایرانی را... (نیمرخ، ۱۳۸۸)

خانه صالح:

خانه صالح، جعفری، ۱۳۸۸

این خانه بعد از پل حافظ در کوچه امیری قرار دارد و در حال حاضر خالی از سکنه است. «خانه قدیمی صالح در اواخر سالهای ۱۳۰۰ (که البته بر روی کتیبه به اشتباه ۱۲۰۰ نوشته شده است) شمسی در دوره پهلوی اول ساخته شده است.

(نیمرخ، ۱۳۸۸)

خانه پروفیسور عدل:

بالتر از چهارراه امام خمینی روبروی کاخ مرمر، ابتدای کوچه شهید سخنور خانه ای قدیمی وجود دارد که تابلوی فرهنگستان هنر بر دیوار آن نصب شده است. کتیبه سردر خانه ساخت آن را به سال ۱۳۱۰ ربط می دهد. به گفته وکیل مالک، معمار خانه پروفیسور عدل لئومارکوف است که روسی بود. خانه شامل بخش خصوصی و قسمتی برای پذیرایی از مهمان و معاینه بیمار در نظر گرفته شده است. (نیمرخ، ۱۳۸۸)

خانه مصدق:

خیابان کاخ منتهی می شد به خانه مصدق، همان که روز کودتای ۲۸ مرداد غارت و به آتش کشیده شد. کتاب ها، خانه دکتر محمد مصدق را پلاک خیابان کاخ (فلسطین) جنوبی، کوچه لقمان ادهم و در چند قدمی کاخ مرمر می دانند. پیرمردی از اهالی خیابان فلسطین (کاخ) بارها دکتر مصدق را بر ایوان این خانه دیده است که برای مردم و دوستانش دست تکان می داده است.

خانه کریم آقا خان بوذرجمهر، دومین شهردار تهران:

«سرلشگر کریم آقاخان بوذرجمهر در سال ۱۳۰۰ در زمان نخست وزیری سردار سپه به ریاست بلدیة تهران منصوب شد. او دومین شهردار تهران بود که به تغییراتی در تهران دست زد. (نیمرخ، ۱۳۸۸)

انستیتو پاستور ایران:

«انستیتو پاستور ایران موسسه ای است تحقیقاتی تولیدی و آموزشی که در سال ۱۲۹۹ تأسیس شد. در آن زمان ضرورت تأسیس موسسه ای علمی که بتواند در زمینه بیماری های واگیردار فعالیت داشته باشد احساس می شد. (نیمرخ، ۱۳۸۸)

بیمارستان مروستی:

«بیمارستان مروستی به همت زنده یاد استاد دکتر غلام حسین علیم مروستی، بنیان گذار جراحی نوین گوش و حلق و بینی، در سال ۱۳۳۹، تأسیس شد، و پس از ۳۰ سال فعالیت پزشکی، بنا به مقتضیات زمان توسعه یافت و مجهز شد و بازسازی کامل آن از سوی شهرداری منطقه ۱۱ در سال ۱۳۷۳، به اتمام رسید. (نیمرخ، ۱۳۸۸).

بیمارستان نجمیه:

بیمارستان نجمیه دومین بیمارستان رسمی تاسیس شده در ایران است که در سال ۱۳۰۶ شمسی توسط مرحومه تاج خانم، نجمه السلطنه، مادر دکتر محمد مصدق نخست وزیر دهه سی از ملک شخصی خودشان تاسیس و وقف گردیده است و در حال حاضر به عنوان مرکز آموزشی درمانی زیر نظر دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله الاعظم (عج) می باشد. (نیم رخ، ۱۳۸۸)

موقوفات فیروز کوهی:

مرحوم فیروز کوهی از خیرین بزرگ زمان خود بوده است که اولین مدرسه ایتام را نیز در تهران تاسیس کرده که در حدود ده نفر یا بیشتر از بچه‌های بی سرپرست را تحت تکفل خود داشته است. (نیم رخ، ۱۳۸۸)

مدرسه فیروز کوهی:

اولین مدرسه ایتام در حال حاضر به نام دبستان فیروز کوهی که در خیابان شیخ هادی واقع است از موقوفات مرحوم سردار فیروز کوهی است که در حال حاضر دبستان پسرانه شاهد است. (نیم رخ، ۱۳۸۸)

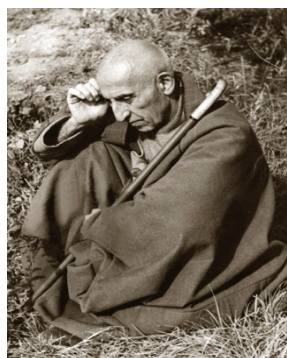
کتابخانه منتظمی:

کتابخانه عمومی منتظمی وابسته به بنیاد موقوفات فیروزکوهی، واقع در خیابان شیخ هادی نرسیده به خیابان جمهوری است. ساختمان کتابخانه بنایی قدیمی دارد که در حدود ۷۰ سال پیش تجدید بنا شده ولی در حدود ۱۱۰ سال پیش توسط مهندسی از کشور آلمان ساخته شده و در آن زمان از سیستم گرمایش شوفاژ جهت گرم کردن آن استفاده می شده است. این ساختمان جنب ساختمان مدرسه ای به همین نام (مرحوم فیروزکوهی) بنا شده است. (نیمرخ، ۱۳۸۸)

اشخاص شاخص محله:

از اشخاص شاخص محله می توان از آقای رحیم بهشتی استاد نقاشی، هنرمند بزرگ حسین بهزاد، نیما یوشیج پدر شهر نو، بنیانگزاران هنر دوبلاژ آقای کسمایی و هم چنین از دکتر باستان و

دکتر ادیب ایلقانیان موسس ساختمان آلمینیم که ساختمان تجاری بوده و در نوع خود در آن سالها بی نظیر بود و همچنین از هاشم کلاهی کشتی گیر و از فوتبالیستها ناصر حجازی و عبدالهی... و دکتر اعلم و از علاءالسلطان از متمولین محل... و رهبر معظم انقلاب حضرت آیت الله سید علی خامنه ای، کریم آقا بوذرجمهر، محمد مصدق، پروفیسور عدل و سرلشگر محمد حسین آیرم نام برد. (نیمرخ، ۱۳۸۸)

روش گردآوری اطلاعات و تحلیل

پژوهش حاضر از نوع پژوهش های توصیفی می باشد، برای جمع آوری اطلاعات از روش اسنادی بهره گرفته شده و برای گزارش اطلاعات از روش های امار توصیفی و رسم نمودار بهره گرفته شده است.

جمعیت محله:

جمعیت محله	
۳۷/۴۰۶	۱۳۵۹
۳۵/۳۶۴	۱۳۶۵
۳۲/۹۳۷	۱۳۷۵
۳۱/۹۰۸	۱۳۸۵

جدول شماره ۱: جمعیت محله در سال های متفاوت در محله شیخ هادی

همان طور که در جدول مشاهده می‌شود، جمعیت محله در طی سال‌های متوالی در حال کاهش بوده است.

(سند راهبردی، ۱۳۸۸)

کاربرد اراضی محله :

جدول شماره ۲: نمودار کاربری اراضی محله شیخ هادی

کاربرداراضی		
سرانه (متر مربع)	سطح (مترمربع)	انواع کاربری
۲۴/۷۳	۷۸۹/۵۸۵	مسکونی
۴/۲۱	۱۳۴/۵۴۲	تجاری
۲/۰۴	۶۵/۳۴۵	آموزشی
۱/۴۸	۴۷/۳۲۶	فرهنگی و مذهبی
۳/۴۸	۱۱۱/۱۳۱	اداری
۰/۵۶	۱۸/۰۲۲	ورزشی
۰/۷۶	۲۴/۵۰۵	فضای سبز
۱/۰۰۴	۳۲/۰۶۸	بیمارستانی
۰/۰۸	۲/۵۷۸	بهداشتی و درمانی
۰/۴۸	۱۵/۴۵۹	تاسیسات و تجهیزات
۰/۵۸	۱۸/۶۵۵	حمل و نقل
۰/۱۸	۵/۸۰۴	نظامی
۰/۲۸	۸/۸۳۰	متروکه
۱۲/۵۲	۳۹۹/۸۱۵	معابر
	۳۸۶/۴۲۵	بیت رهبری
۶۵/۳۲	۲/۰۵۸/۷۲۲	مساحت محله

همان طور که در جدول مشاهده می‌شود بیشترین سرانه به کاربری مسکونی ۲۴/۷۳ و پس از آن به

معابر با ۱۲/۵۲ اختصاص یافته است و کمترین سرانه به بهداشت و درمان با ۰/۰۸ مترمربع می‌باشد. (سنر

راهبردی، ۱۳۸۸)

نقاط قوت

- کامل بودن کاربری ها و خدمات رفاهی در محله، با عنایت به اسناد موجود در شهرداری مندرج در جدول شماره ۲
- استقرار ناحیه فرهنگی و هنری کشور در شمال محله، از جمله آن می توان پارک دانشجو که محل استقرار تئاتر شهر و همچنین تالار و حدت و غیره می باشد
- همجواری با مقر حکومتی و سیاسی کشور، مانند بیت رهبری و نهاد ریاست جمهوری و غیره برابر جدول شماره ۲
- وجود بازارهای تخصصی در غرب، شرق و مرکز محله، مانند بازار کتاب، صوتی و تصویری و ...
- دسترسی به ایستگاه مترو و خطوط اتوبوس رانی در محورهای اصلی حاشیه محله، مانند خطوط BRT و ایستگاه مترو
- روند کاهش نرخ رشد جمعیت و رشد منفی و کاهش جمعیت، با عنایت به سرشماری نفوس و مسکن سالهای ۷۵ و ۸۵
- دسترسی به محورهای ارتباطی اصلی در چهار طرف محله
- برخورداری از امکانات آموزشی و بهداشتی درمانی و فضای سبز، با تکیه به سرانه های مندرج در جدول شماره ۲
- تناسب فضا با ساختمان (سندراهردی، ۱۳۸۸) با توجه به تحقیقات صورت گرفته در اسناد موجود در شهرداری مانند سندراهردی و غیره

نقاط ضعف

- احاطه با کارکردهای تخصصی شریان ها اصلی مرکز محله شرق و غرب شمال و جنوب، با استناد به نقشه راه های محله مندرج در سایت شهرداری تهران
- انفصال دو قسمت محله از هم از طریق محور جمهوری با استناد به نقشه راه های محله مندرج در اطلاعات شهرداری تهران
- تراکم و سنگینی ترافیک و عبور و مرور در ساعات اوج ترافیک روز و روز های تعطیلی با توجه به اطلاعات سازمان ترافیک و مشاهده طبیعی
- استفاده از معابر داخلی به جای معابر با عملکرد منطقه ای افزایش بار ترافیکی محله

- تردد بسیار زیاد جمعیت سیال در بازارهای تخصصی و رسوب الودگی های ناشی از تراکم و تجمع ان در برخی نقاط محله
- نفوذ و گسترش دامنه فعالیت بازارهای تخصصی به داخل محله و استفاده از کاربری های مسکونی بجای بار اندازی کالا با عنایت به اطلاعات به دست آمده در هم اندیشی بازار های تخصصی و نیازهای فرهنگی
- یک طرفه بودن چهار محور اصلی در چهار طرف محله (سندراهبردی، ۱۳۸۸)

فرصت

- امکان جذب سرمایه گذاری های بخش فرهنگی در شمال محله، با عنایت به وجود پارک دانشجو و بازارهای فروش محصولات فرهنگی در ناحیه شمال منطقه
- نرخ رشد منفی و کاهش جمعیت و تعدیل تراکم بالای جمعیتی، با توجه به اطلاعات به دست آمده از سرشماری سال ۷۵ و ۸۵
- تمایل سرمایه گذاری های خارجی در بازارهای تخصصی محله
- توزیع مراکز و امکانات جذب گردشگری و فرهنگی در بخش شمال محله، مراکز تجاری در مرکز محله و ابنیه های تاریخی در بخش جنوبی محله، تعداد ابنیه ها و آثار ارزشمند تاریخی در ان
- استقرار سفارتخانه های برخی از کشور ها و امکان برقراری ارتباط بین الملل در محله
- کارکرد ویژه سیاسی و حکومتی محله با استناد به بیت رهبری و نهاد ریاست جمهوری
- بهره برداری از خط مترو (سنر راهبردی، ۱۳۸۸) با توجه به اسناد گسترش مترو در منطقه

تهدید

- ورود میهمانان و دیپلمات های خارجی به محله و مرکز حکومتی نظام اسلامی و وجود ناهماهنگی در بافت فضای ساختاری محله جهت القای سیمای شهرهای اسلامی
- عبور قنات از محله و خشک کردن ان و احتمال ریزش د ر اثر زلزله، با توجه به نقشه قنوات موجود در اطلاعات شهرداری
- تعامل ضعیف موجود بین مردان و مسئولین نهاد با شهرداری
- عدم وجود فضاهای رفاهی مناسب برای ملاقات کنندگان از شهرستان های دور به دیدار رهبری
- مراجعه کرده و ساعتی قبل از موعد ملاقات به محل می رسندبه استناد مشاهده طبیعی

- مشارکت پایین ارگان های دولتی در تامین فضاهای لازم محله ، پردیس حکومتی
- کمبود امکانات گذراندن اوقات فراغت با توجه به سرانه های فضای سبز موجود در جدول شماره ۲
- ناکافی بودن مشارکت های مردمی و عدم گسترش کافی فعالیت های مردم نهاد
- پایین بودن میزان تجربه در زمینه مشارکت اجتماعی در سطح جامعه
- بافت فشرده و متمرکز و مشکل امداد رسانی در مواقع بروز حوادث و سوانح غیر مترقبه
- ترافیک سنگین حاشیه محله و تحمیل بار ا بنیه داخل محله و تغییر عملکرد جمع و پخش کننده های داخلی به فرا منطقه ای با توجه به اسناد هم اندیشی محله انقلاب
- تحمیل بار اضافی کمبود پارکینگ در اطراف بازارهای تخصصی شمال و شرق محله به داخل محله و تشدید بار ترافیک
- کمبود فضای سبز و فرهنگ در بخش جنوبی محله با توجه به اسناد اداره اسیب های اجتماعی سال ۸۵
- نبود امکانات مناسب برای توسعه فعالیت های کارآفرینی با توجه به نیازها (سند راهبردی، ۱۳۸۸) با توجه به اسناد اداره کارآفرینی شهرداری منطقه ۱۱

خلاصه و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر جمع بندی اطلاعات موجود محله به صورت بسیار مختصر می باشد. اطلاعات موجود محله در زمینه های جغرافیایی و اجتماعی و جمعیتی و کاربر اراضی به صورت بسیار محدود بیان شده است. با عنایت به این که مقاله حاضر بر اساس اطلاعات سال های گذشته شکل گرفته پیشنهاد می شود اطلاعات محله مورد باز نگری و به روز رسانی قرار بگیرد، و جنبه های جدیدی از اطلاعات محله در سند راهبردی و همچنین نیم رخ محلات قرار بگیرد تا باشد که مشکلی و باری از دوش شهروندان برداشته شود.

عکس هوایی از محله شیخ هادی (به نقل از سایت Tehran.ir)

منابع

- سند توسعه راهبردی محلات (۱۳۸۸) شهرداری تهران .
- نیمرخ محلات منطقه ۱۱ (۱۳۸۸) شهرداری تهران .
- سایت www.tehran.ir